

Vogels van het Meggelveld

E. van Asseldonk

2020-2021

Stichting Koekeloere
Hofstraat 7
6019CB Wessem
info@stichtingkoekeloere.nl

Vogels van het Meggelveld 2020-2021

Ernest van Asseldonk

Stichting Koekeloere/ Wessem 2022

Fotomateriaal: E. van Asseldonk

Inhoud

Samenvatting.....	3
Inleiding	4
Gebiedsbeschrijving	4
Methode	6
De resultaten	7
Rode lijst soorten	9
Waargenomen vogelsoorten 2020-2021/ maand.....	10
Literatuur	13

Samenvatting

In 2020 is een start gemaakt met een vijfjarig project waarin zoveel mogelijk gegevens worden verzameld over de flora en fauna van het Meggelveld, gemeente Maasgouw. In dit verslag wordt een overzicht gepresenteerd van de vogels van het Meggelveld in 2020 en 2021. Er zijn 104 soorten vogels vastgesteld, waarvan 57 soorten broedvogels en 43 soorten niet-broedvogels/overwinteraars. Er komen tien soorten broedvogels voor die op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels staan.

Inleiding

In 2020 is gestart met een project met als doel zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over de flora en fauna van het Meggelveld, gemeente Maasgouw. De interesse voor het Meggelveld is niet vreemd. Het gebied ligt op steenworp afstand van de auteur en werd in de begin jaren 90 van de vorige eeuw al bezocht in het kader van het “Bijzondere Soorten Project (BSP)” van SOVON. In de zelfde periode is geparticipeerd in het onderzoek naar het foerageergedrag en broedsucces van de Blauwe reiger in de Midden-Limburgse Maasplassen (EEKHOUT & KIEVITS, 1993). In 2019 is door W. Vergoossen, als vaste teller van de Blauwe reigerkolonie van het Meggelveld, gevraagd of de kolonietelling kon worden overgenomen. Met de start van deze telling is het idee ontstaan om naast de reigers, inzicht te krijgen in “alle” flora en fauna van het gebied. Voor dit project is vijf jaar uitgetrokken. Dit verslag geeft een overzicht van alle vogelwaarnemingen in 2020 en 2021 in het Meggelveld.

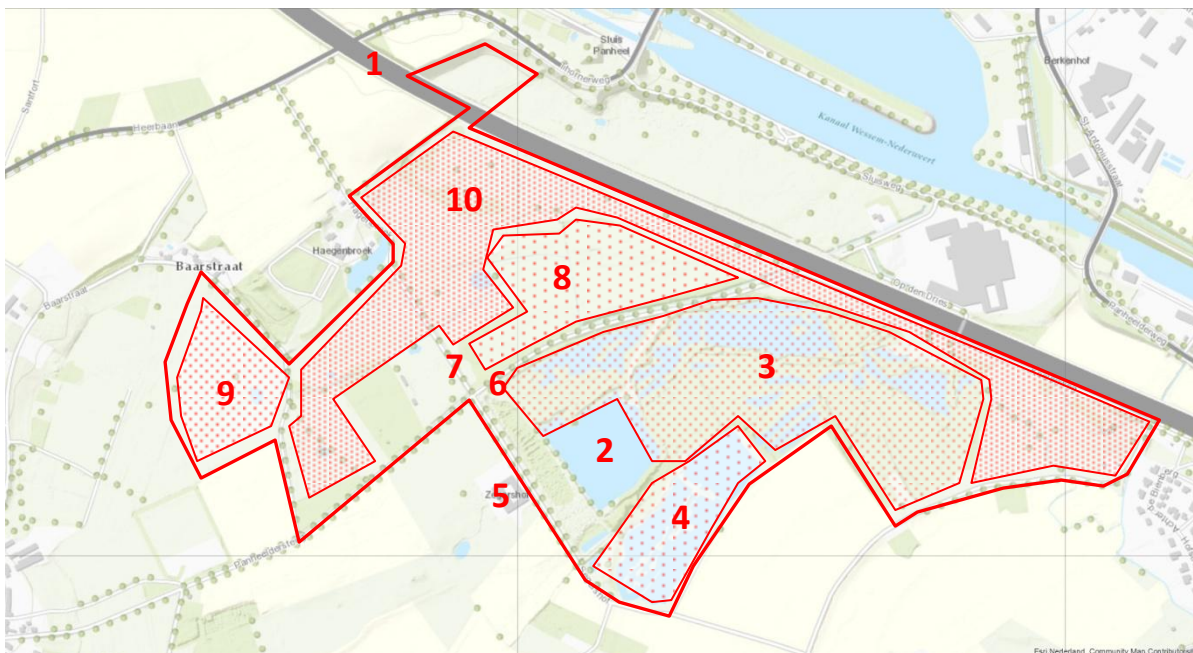
Gebiedsbeschrijving

Het Meggelveld ligt in Midden-Limburg en grenst direct aan de snelweg A2 ter hoogte van Thorn-Wessem [Figuur 1]. Het gebied is eigendom van Natuurmonumenten. Het Meggelveld bestaat uit een aantal kleiputten (tichelgaten) van verschillende grootte en ouderdom. Inclusief de aangrenzende percelen is het gebied ongeveer 73 ha groot en wordt in zijn geheel begraasd door Galloway runderen en Konikpaarden. De eerste klei-afgraving vond plaats in 1917. Destijds bestond het gebied uit landbouwgronden. De klei-afgravingen vonden periodiek plaats. Het grootste tichelgat, beter bekend als de “visvijver” is omstreeks 1955 ontkleid. De toegekende vergunning om klei te ontgrinden werd in 1982 ingetrokken vanwege de grote natuurwetenschappelijke waarden van het terrein. Een belangrijke rol bij deze provinciale beslissing speelde de toenemende ornithologische betekenis van het gebied, onder meer door de vestiging van een broedkolonie Blauwe reigers (SCHAMINEÉ et al., 1985).

Bij een hoge waterstand zijn de oude leemrichels goed zichtbaar en is het gebied nauwelijks toegankelijk.

De leemrichels die als restanten van de kleiafgravingen nog steeds in het gebied zichtbaar zijn, vormden een belangrijke vestigingsplaats voor oeverkruiden en wilgen- en elzenopslag. In de oudere bosgedeelten is de wilgen- en elzenopslag 8-10 meter in hoogte. De huidige ondergroei van de leemrichels bestaat voornamelijk uit braam spec. en brandnetel spec.. Rond de plassen van de meest recent ontkleide gedeelten aan de zuidrand van het gebied is naast de wilgen en elzenopslag (hoogte 4-6 meter) een smalle tot soms brede rietkraag aanwezig. De met Riet omgeven plassen zijn geen eigendom van Natuurmonumenten. Het gebied wordt doorkruist door twee wegen, de Panheelderweg-Koelenweg en Hagenbroek-Segershof, de Panheelderweg is gedeeltelijk afgesloten voor doorgaand snelverkeer. De bosgebieden en omringende terreinen zijn beperkt toegankelijk, zeker in natte perioden. Een 'wandelpad' is alleen aanwezig rond de visvijver. Overige delen zijn alleen begaanbaar over de leemrichels bij een lagere waterstand, mede hierdoor is het gebied relatief rustig. Het Meggelveld wordt omgeven door weilanden en enkele akkerpercelen, die in gebruik als akker voor de teelt van o.a. maïs, kool en graansoorten. De graslanden worden gemaaid als hooiland en/of periodiek begrast door schapen en runderen van aangrenzende Hoeve Zeegershof. Het gebied heeft de status van belangrijk moerasgebied (VAN NOORDEN, 1992).

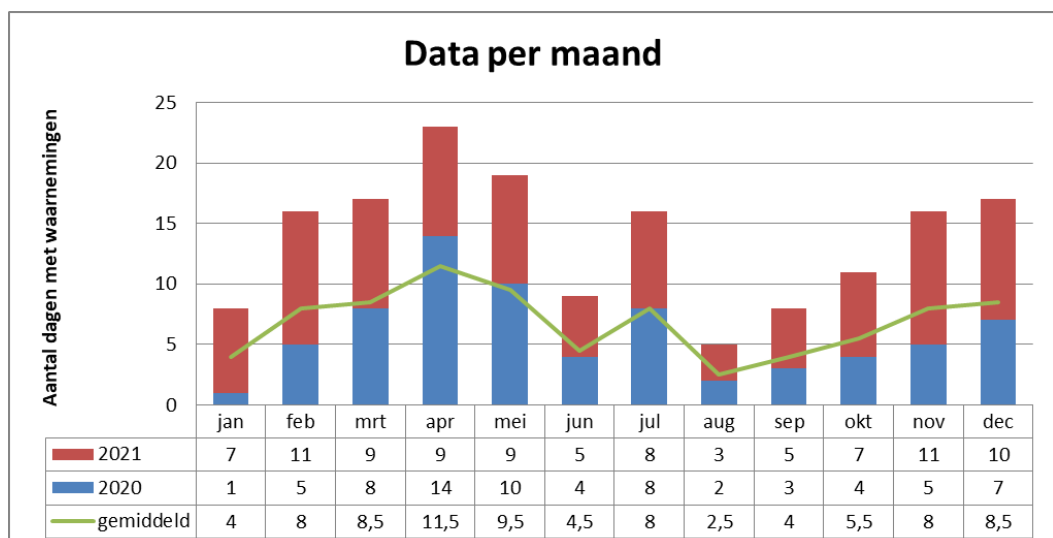
Figuur 1. Overzicht werkgebied Meggelveld. (1) Snelweg A2, (2) Visvijver, (3) Oude tichelgaten, voor 2000 met hoge elzen en wilgenopslag, (4) Tichelgaten vanaf 2000, met elzen, wilgen en Riet (5) Hoeve Zeegershof, (6) Panheelderweg-Koelenweg, (7) Hagenbroek-Segershof, (8) gemengd Elzen-populierenbos met ondergroei van Vlier, brandnetel en braam, (9) hooilanden, (10) begraste graslanden met opslag van braam, wilg en meidoorn.

Zicht op een deel van de Blauwe reigerkolonie die zich bevindt in elzenbomen in het oude tichelgatencolplex van het Meggelveld, nr 3 figuur 1.

Methodie

De vogelwaarnemingen zijn verzameld tijdens gerichte bezoeken in het kader van een broedvogelmonitoring in 2020 (VAN ASSELDONK, 2022 in prep) en frequente wandelingen. Het gebied ligt op loopafstand van het huisadres van de auteur en wordt vrijwel wekelijks bezocht. Tijdens ieder bezoek zijn alle vogelwaarnemingen ingevoerd. Het gebied is minimaal één en maximaal veertien keer per maand bezocht [figuur 2]. Hierin zijn ook de bezoeken meegenomen ten behoeve van de broedvogelmonitoring in 2020.

Figuur 2: Het aantal data per maand waarop gegevens zijn ingevoerd in 2020-2021

De resultaten

In 2020 en 2021 zijn in totaal 104 soorten vogels in het Meggelveld aangetroffen. Het betreft 57 soorten broedvogels en 43 soorten niet-broedvogels/overwintersaars. Vier soorten werden alleen overvliegend waargenomen (Boomleeuwerik, Lepelaar, Ooievaar en Kolgans). Het aantal waargenomen overvliegende vogels is laag, omdat de prioriteit ligt bij de in het gebied verblijvende soorten. Zo ontbreken in de lijst alle meeuwachtigen. Meeuwen vliegen dagelijks over het gebied tijdens hun verplaatsingen tussen de slaapplaatsen op de Midden-Limburgse maasplassen en de foerageergebieden, maar zijn nog niet pleisterend in het Meggelveld waargenomen. Vanaf 2000 zijn 132 soorten vogels in het gebied aangetroffen (bron waarneming.nl), waarvan 111 soorten door de auteur zelf.

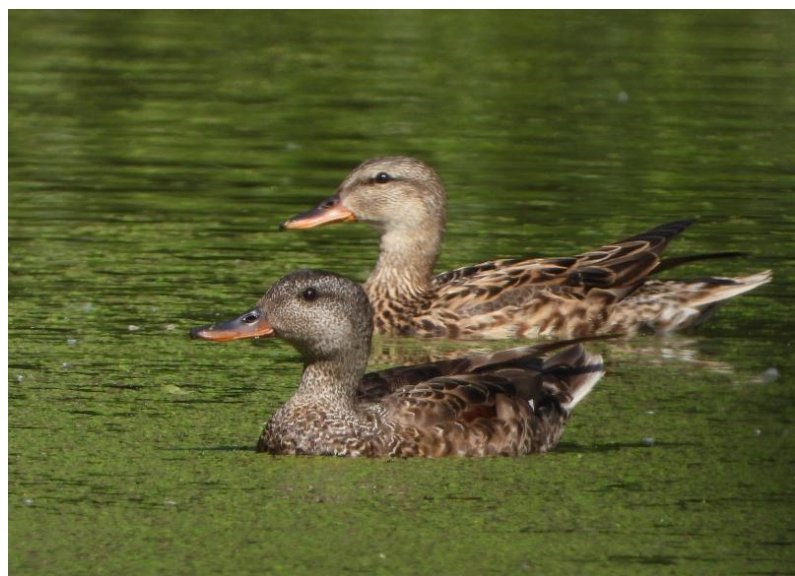
Er is een groot verschil tussen het aantal waargenomen exemplaren in 2020 en 2021. Dit heeft meerdere oorzaken. Ten eerste het verschil in aantal waarneemdagen, het aantal waarneemdagen in 2021 is groter, met meer exemplaren tot gevolg. Een tweede reden is dat de resultaten van de broedvogelmonitoring 2020 niet integraal zijn overgenomen op waarneming.nl. Het soortenspectrum per karteerronde is wel ingevoerd, maar niet van alle territoria. Dit levert minder exemplaren op in 2020. In 2021 is geen broedvogelkartering uitgevoerd, maar zijn wel zoveel mogelijk waarnemingen genoteerd. Een derde reden is, dat er eind 2021 grotere aantallen vinkachtigen en eenden in het gebied aanwezig waren waardoor de aantallen sterk zijn gestegen. Een voorbeeld is de Sijs. In 2020 zijn er in december 44 exemplaren waargenomen terwijl dat aantal in december 2021 956 was. Bij de Krakeend lag dit verschil op 26 versus 435.

2020-2021:	
Aantal waarneemdata totaal	165
2020	71
2021	94
Aantal soorten vogels totaal	104
- Niet broedvogels pleisterend	43
- Broedvogels	57
- Overvliegend	4
Aantal exemplaren:	11197
2020	2358
2021	8839
Rode lijst NL – Vogels 2016	
- Kwetsbaar	5
- Gevoelig	5
Vogels totaal periode 2000-2021	
- eigen materiaal	111
- waarneming.nl (11-01-2022)	132

Het aantal soorten per maand varieert. Tijdens het broedseizoen dat loopt van maart tot en met juli worden er 47 tot 72 soorten vogels aangetroffen met een piek in april. Augustus is de periode waarin veel vogelsoorten de rui doormaken, waardoor ze zich vaak schuil houden in de vegetatie. Het is de maand met het laagst aantal vastgestelde soorten. Vanaf september neemt het aantal soorten, maar ook het aantal exemplaren in rap tempo toe.

Figuur3: Aantal soorten en exemplaren vogels per maand in de periode 2020-2021 op basis van waarnemingen van de auteur.

Krakeenden ruien en overwinteren in het gebied met tientallen exemplaren, maar komen er ook als broedvogel voor.

De waarnemingen zijn verspreid over het terrein gedaan [Figuur 4]. De verspreiding laat ook de beperkte toegankelijkheid van het gebied zien. Het wandelpad rond de visvijver en de Panheelderweg zijn goed als waarneemlocatie zichtbaar. De natte hooilanden in het westen van het gebied zijn veel minder bezocht, waardoor het aantal waarnemingen daar achterblijft.

Figuur 4: Verspreiding van het aantal waarnemingen over het gebied in 2020-2021. Iedere punt vertegenwoordigt één of meerdere waarnemingen van verschillende soorten.

Rode lijst soorten

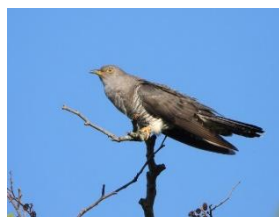
In 2020-2021 zijn tien soorten broedvogels aangetroffen die op de Rode lijst 2016 van broedvogels staan (KLEUNEN et al., 2017). Het betreft vijf soorten uit de categorie 'Kwetsbaar' (Boomvalk, Torenavalk, Koekoek, Nachtegaal en Wielewaal) en vijf soorten uit de categorie 'Gevoelig' (Gele Kwikstaart, Grauwe vliegenvanger, Spotvogel, Matkop en Kneu). Voor vele van bovengenoemde soorten geldt dat ze direct of indirect gebrek hebben aan voedsel, met name rupsen, verdroging en intensivering van de landbouw.

Waargenomen vogelsoorten 2020-2021/ maand

	Status	Rode lijst	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Futen (Podicipedidae)														
Dodaars	B			2	9	5	4	3	6		1			
Fuut	NB					2								
Aalscholvers (Phalacrocoracidae)														
Aalscholver	NB		8	6	14	7	8				3	10	18	48
Reigers (Ardeidae)														
Blauwe Reiger	B		9	8	17	4	1	7	5	2	3	2	11	9
Grote Zilverreiger	NB			12	3	1						2	12	19
Ooievaars (Ciconiidae)														
Ooievaar	OVL					4								
Ibissen en Lepelaars (Threskiornithidae)														
Lepelaar	OVL					2								
Eenden, Ganzen en Zwanen (Anatidae)														
Brilduiker	NB													3
Grauwe Gans	B		14	32	140	70	20					74		35
Grote Canadese Gans	B			11	32	8	11	6	11	5		28		11
Knobbelzwaan	B		25	25	25	11	14	18	6	5	8	30	80	67
Kolgans	OVL													20
Krakeend	B		137	137	93	16	11	2	2	1	12	57	272	461
Kuifeend	B		17	30	160	32	9					26	57	66
Nijlgans	B		7	8	21	13	9	1	5			2	16	26
Slobeend	NB		8		10							1	16	65
Smient	NB										1			2
Tafeleend	NB				2	2							6	4
Wilde Eend	B		27	59	113	34	15	14	10	13	27	18	39	88
Wintertaling	NB		4	32	37	17			1		74	116	132	42
Wouwen, Haviken en Arenden (Accipitridae)														
Bruine Kiekendief	NB					1								
Buizerd	B		5	4	9	5	8	2		2	1	2	9	11
Havik	B		1		2	4	2				1	1	1	4
Rode Wouw	NB					1								
Sperwer	NB		1		3	2							2	2
Visarenden (Pandionidae)														
Visarend	NB					1								
Caracara's en Valken (Falconidae)														
Boomvalk	B	KW					3	2	3		1			
Torenvalk	B	KW		1	2	1		3					2	
Hoenders (Phasianidae)														
Fazant	B			2	4	1	1	1					1	1
Patrijs	NB			24										
Rallen, koeten en waterhoentjes (Rallidae)														
Meerkoet	B		49	54	98	44	35	15	9	9	18	46	150	280
Waterhoen	B		2	1	2	3	4	3			17	3	5	1
Waterral	NB		6	2	1				1		2	9	11	15
Strandlopers en snippen (Scolopacidae)														
Houtsnip	NB			2									1	
Watersnip	NB			2										1
Witgat	NB					1			2	2				
Duiven (Columbidae)														
Holenduif	B				10	2	5	1						3
Houtduif	B		29	8	22	4	3	4	2	2		9	100	62
Koekoeken (Cuculidae)														
Koekoek	B	KW				7	8	3						
Kerkuilen (Tytonidae)														
Kerkuil	NB				1									
Uilen (Strigidae)														
Bosuil	B			1	1									

	Status	Rode lijst	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gierzwaluwen (Apodidae)														
Gierzwaluw	NB						1							
Ijsvogels (Alcedinidae)														
Ijsvogel	B		4	3	10	7	10	5	4	3	4	10	13	6
Spechten (Picidae)														
Groene Specht	B		1	4	14	5	4	2	3	2		3	4	2
Grote Bonte Specht	B		10	6	17	3	10	6	5	2	6	8	14	14
Kleine Bonte Specht	B			4	8	6	5	1	1		1	4	1	1
Zwarte Specht	NB											1		
Leeuweriken (Alaudidae)														
Boomleeuwerik	OVL											6		
Zwaluwen (Hirundinidae)														
Boerenzwaluw	NB					2	2		5	1		2		
Huiszwaluw	NB					2								
Oeverzwaluw	NB					3								
Piepers en Kwikstaarten (Motacillidae)														
Gele Kwikstaart	B	GV					2							
Graspieper	NB				6									
Grote Gele Kwikstaart	NB		1	2							1	2	3	1
Witte Kwikstaart	NB			1	2		2							
Winterkoningen (Troglodytidae)														
Winterkoning	B		2	7	15	7	6	5	7	2	3	13	19	29
Heggenmussen (Prunellidae)														
Heggenmus	B		1	6	10	5	5	4	2		2	4	5	7
Vliegenvangers (Muscicapidae)														
Gauwe Vliegenvanger	B	GV					8	5	6					
Nachtegaal	B	KW				4	9	1						
Roodborst	B			12	15	4	4	6	4	1	5	21	20	16
Roodborsttapuit	B		13			2	3		2					
Zwarte Roodstaart	NB			1										
Lijsters (Turdidae)														
Koperwiek	NB		5	88	163	15						43	37	17
Kramsvogel	NB		2	11	1							12	10	2
Merel	B		13	10	10	1	4	3	6	1	1	9	38	37
Zanglijster	B		1	7	17	5	6	3	6	1	1	1	2	3
Boszangers (Phylloscopidae)														
Fitis	B					4	4							
Fluiter	NB						1							
Tjiftjaf	B		1	3	22	10	8	8	7	4	7	5	2	2
Goudhanen (Regulidae)														
Goudhaan	NB		4	2									7	2
Vuurgoudhaan	NB										1			
Grasmussen (Sylviidae)														
Braamsluiper	B					2	5							
Grasmus	B					12	38	12	7					
Tuinfluiter	B					4	20	11	8					
Zwartkop	B				5	16	9	10	11	3	2			
Rietzangers (Acrocephalidae)														
Bosrietzanger	B						4	6	1					
Kleine Karekiet	B					10	40	11	11	3				
Spotvogel	B	GV					20	9	6					
Sprinkhaanzangers (Locustellidae)														
Snor	NB					1								
Staartmezen (Aegithalidae)														
Staartmees	B		36	13	22	10	6	6	1	2	4	17	34	22

	Status	Rode lijst	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Mezen (Paridae)														
Koolmees	B		13	12	27	4	3	4	3	2	10	15	19	27
Matkop	B	GV			4	2			1		1	1		3
Pimpelmees	B		20	13	18	8	2	3	3	4	10	20	30	60
Boomklevers (Sittidae)														
Boomklever	B		8	5	14	14	6	4	5	1	7	11	25	18
Boomkruipers (Certhiidae)														
Boomkruiper	B		8	9	15	6	7	7	5	2	4	9	19	29
Wielewalen en Vijvogels (Oriolidae)														
Wielewaal	B	KW					3							
Kraaien en Gaaien (Corvidae)														
Ekster	NB				3	2								
Gaai	B		2	4	12	3	4	1	1	1	2	7	7	13
Kauw	NB						5							
Zwarte Kraai	B		3	21	9	2	1	3	4			4	17	9
Spreeuwen (Sturnidae)														
Spreeuw	B			15	88	8	7	6	20		1	4	23	11
Mussen (Passeridae)														
Huismus	NB			1				4						
Vinken (Fringillidae)														
Appelvink	NB					8			2	1	1	1	2	
Goudvink	NB												1	
Groenling	B			4	9	2	3	2	5	1		1	6	4
Keep	NB				1							7	43	13
Kleine Barmsijs	NB		1										2	5
Kneu	B	GV		2	1	10	4	4	5			1		10
Putter	B		83	8	70	6	13	3	15	4		9	29	99
Sijs	NB		318	78	274							92	221	1000
Vink	B		26	41	48	6	2	7	7	3	5	16	334	260
Gorzen (Emberizidae)														
Geelgors	NB			1	1									
Rietgors	B				6	2	2	1				5	11	15

Status:

NB - Niet broedvogel
 B - Broedvogel
 OVL - Overvliegend

Rode lijst

KW - Kwetsbaar
 GV - Gevoelig

Per maand zijn de maandtotalen van betreffende soort weergegeven, waargenomen in 2020 en 2021

Literatuur

ASSELDONK, E. VAN. 2022. Broedvogels van het Meggelveld 2021. Stichting Koekeloere. Wessem. Verslag 2022 ../..

EKHOUT C. & F. KIEVITS, 1993. Foeragegedrag en broedsucces: De Blauwe reiger *Ardea cinerea* in het Midden-Limburgse Maasplassengebied in het broedseizoen 1992. RIZA & Bureau Waardenburg.

KLEUNEN, A. VAN, R. FOPPEN & C. VAN TURNHOUT, 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

NOORDEN, B. van, 1994. De Broedvogels van Midden-Limburg. Avifaunakartering Limburg Deelgebied III, 1992. Provincie Limburg Bureau landelijk gebied. Maastricht

SCHAMINEÉ j., J. HERMANS & H. van BUGGENUM. 1985. Het Meggelveld, een complex van tichelgaten in Midden-Limburg: Algemene beschouwing en vegetatie. Natuurhistorisch Maandblad 74(6/7): 100-110.